

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії та історії
держави і права Університету «КРОК»**

Скоморовського Віталія Богдановича

на дисертацію Гавриленко Тетяни Сергіївни

**на тему «Еволюція та розвиток функцій Київської міської ради:
історико-теоретичний аспект», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність обраної теми дисертації. Будівництво демократичної Української держави на сучасному етапі передбачає наявність розвинутого апарату місцевого самоврядування, який повинен ефективно функціонувати з метою забезпечення потреб та інтересів не тільки держави, але і всього громадянського суспільства. Особливо актуально це в умовах глобалізації, коли наша держава наближається до європейських стандартів у сфері місцевого самоврядування, здійснює у зв'язку з цим цілий ряд реформ, що дає реальну можливість на практиці розширити права територіальної громади. Реформування національного законодавства в частині місцевого самоврядування передбачає необхідність децентралізації влади із забезпеченням ефективного вирішення питань місцевого значення на локальному рівні. У зазначених процесах надзвичайно важливо враховувати історичний досвід попередніх поколінь, що дасть можливість уникнути тих помилок і прорахунків, що були допущені в минулому. Ґрунтовний аналіз становлення та розвитку органів місцевого самоврядування позитивно сприяє застосуванню накопиченого досвіду в сучасних реаліях. Особливо актуальним у цьому контексті видається досвід функціонування Київської міської ради, яка є органом місцевого самоврядування із спеціальним статусом в Україні і являється на сьогоднішній день фактичним прикладом місцевої ради розвинутої столиці європейської держави.

Актуальність теми дисертації зумовлюється також тим, що проблема еволюції та розвитку функцій Київської міської ради в історико-теоретичному аспекті не знайшла поки що свого цілісного висвітлення в нашому правознавстві, тому напрацювання Т. С. Гавриленко є її посильним внеском у заповнення цієї прогалини в правничій галузі вітчизняної науки. Отже, дана тема дисертаційного дослідження сформульована науково коректно, є актуальною і своєчасною.

Дисертаційну роботу проведено в межах науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» – «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально-орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (номер державної реєстрації: 0118U001384).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У результаті ґрунтовного аналізу змісту наукових публікацій та дисертаційного дослідження Тетяни Гавриленко можна зробити висновок про те, що наукові висновки та практичні рекомендації, сформульовані дисертанткою, є аргументованими та обґрунтованими, носять достовірний характер. Цьому посприяла структура дисертації, яка обумовлена прагненням авторки логічно та послідовно висвітлити наявний матеріал дослідження.

Для глибокого висвітлення зазначеної дисертаційної проблеми авторка сформувала відповідну методологічну базу, яка цілком забезпечує об'єктивне розроблення проблеми щодо визначення теоретичних засад еволюції та розвитку функцій Київської міської ради у контексті історико-теоретичного аспекту. Авторка роботи використовує принцип взаємодоповнюваності методів, що забезпечує їй цілісність бачення предмета дослідження.

Методологічну основу дисертаційної роботи складають загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, що ґрунтуються на

сучасних засадах права та споріднених наук. Зазначені методи дають змогу дослідити сутність функцій Київської міської ради у процесі дослідження історії їх становлення, розвитку та сучасної регламентації і реалізації. У роботі застосовуються такі методи наукового пізнання, як: логіко-семантичний – для аналізу та поглиблення понятійного апарату; класифікації та групування – для систематизації наукових поглядів щодо сутності функцій Київської міської ради під час дослідження форм реалізації функцій та повноважень Київської міської ради; історичний та порівняльний методи – для дослідження генези, еволюції функцій Київської міської ради, сучасного реформування та удосконалення функціонування Київської міської ради. Продуктивно було використано дисертанткою метод моделювання – для дослідження тенденцій реалізації функцій органами місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах; метод формалізації – для дослідження підстав до класифікації функцій органів місцевого самоврядування; метод зіставно-порівняльного аналізу – для дослідження функцій органів місцевого самоврядування зарубіжних країн; метод системного аналізу – для визначення тенденцій функціонування органу місцевого самоврядування; аналізу, синтезу та узагальнення – для визначення переваг та недоліків сучасної регламентації та реалізації функцій у Київській міській раді.

Безумовно заслуговує на підтримку концептуальна основа дослідження. Вона багата і складна, що характерно для робіт, виконаних на перетині таких галузей правничого знання як теорія права, історія права України, конституційне право України. Цією складністю досліджуваної проблеми зумовлено і те, що окремі положення роботи носять дискусійний характер і вимагають додаткових пояснень під час захисту роботи.

Окремо потрібно згадати окремо про джерельну базу дослідження. У роботі використано широке коло джерел та нормативно-правових актів. Загалом кількість використаних джерел свідчить про ґрунтовну наукову та аналітичну роботу авторки в ході написання дисертаційної роботи.

Ретельне ознайомлення із змістом рецензованої дисертації, науковими публікаціями авторки дало підстави констатувати відсутність в роботі положень, які можуть свідчити про порушення академічної доброчесності.

Оцінка змісту дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, які містять дванадцять підрозділів, висновків до кожного розділу й загальних висновків, списку використаних джерел.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність та ступінь дослідження дисертаційної проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, охарактеризовано мету й задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено положення, що містять елементи наукової новизни та практичне значення одержаних результатів; наведені дані про їх апробацію та впровадження, а також щодо публікацій, структури й обсягу роботи.

У *Розділі 1 «Загальнотеоретичні особливості еволюції та розвитку Київської міської ради»* розкрито стан наукової робленості питання еволюції та розвитку функцій Київської міської ради у контексті історико-теоретичного аспекту. Констатовано, що на сьогодні наявна невелика кількість сучасних наукових праць, які б досліджували сучасні функції Київської міської ради як столичного органу місцевого самоврядування в Україні, їх види та підстави до класифікації, а також переваги і недоліки їх законодавчого закріплення та реалізації органом місцевого самоврядування. Авторкою доводиться, що місцеве самоврядування як і функціонування Київської міської ради слід розглядати у системі єдиного державного управління, адже саме державне управління фактично включає в себе як самоврядні засади, так і державну адміністрацію.

У *Розділі 2 «Історико-теоретичні особливості еволюції та розвитку Київської міської ради»* обґрунтовано, що муніципальне управління в Києві має тисячолітню історію та прослідковується з моменту утворення та функціонування громадівського та племінного самоврядування територіальних общин, це своєрідний період родів та племен прадавніх

слов'ян, що територіально знаходились у межах території сучасного Києва. Дисертанткою відзначається, що органи місцевого самоврядування як представницькі органи та їх виконавчі органи, що є підконтрольними та підзвітними представницьким органам місцевого самоврядування вважаються органами місцевого самоврядування, що утворені територіальною громадою для виконання завдань і функцій місцевого самоврядування у визначених законом правових та організаційних формах. При цьому констатується, що повноваження органів місцевого самоврядування мають власну структуру та поділяються на власні (самоврядні) повноваження (у контексті питань місцевого значення), та на делеговані повноваження (окремі повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування за гроші державного бюджету), які реалізують виконавчі органи.

У Розділі 3 «Функціонування органів місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану» розкриваються особливості функціонування органів місцевого самоврядування після введення на території України правового режиму воєнного стану. Зазначається, що функціонування органів місцевого самоврядування було змінене, адже деякі адміністрації в межах адміністративно-територіальних одиниць вже отримали нові військові адміністрації, що були утворені Указом Президента України на базі існуючих адміністрацій, а деякі – мали змогу подати клопотання щодо утворення військових адміністрацій на базі існуючих адміністрацій. Авторкою зауважується, що заходи та повноваження в умовах правового режиму воєнного стану для органів місцевого самоврядування були визначені Законом України «Про правовий режим воєнного стану в Україні» з метою забезпечення обороноздатності країни, захисту її суверенітету та територіальної цілісності, забезпечення прав та законних інтересів громадян.

У Розділі 4 «Загальнотеоретичні особливості реалізації та розвитку функціонування Київської міської ради» наголошується, що основним

регулятором функціонування Київської міської ради є Регламент Київської міської ради, преамбулою якого визначено, що Регламент Київської міської ради встановлює порядок діяльності Київської міської ради, її органів, секретаріату Київської міської ради та його посадових осіб, депутатів Київської міської ради, порядок скликання сесій та призначення пленарних засідань Київської міської ради, підготовки і розгляду питань на пленарних засіданнях, прийняття радою рішень, порядок формування і організації роботи постійних та тимчасових контрольних комісій, а також участі депутатських фракцій у роботі Київської міської ради. Дисертанткою доволі вдало зазначено, що правовою формою реалізації Київською міською ради функцій є здійснення нормотворчих, правозастосовних і правоохоронних повноважень радою та її виконавчим органом, посадовими особами місцевого самоврядування, що відповідно направлені на врегулювання визначеного виду правовідносин.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні, є доволі високим. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до встановлених вимог, містить наукові висновки та пропозиції щодо вдосконалення правореалізації та законотворчості.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій в даному дисертаційному дослідженні не дає підстав для сумнівів. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій обумовлюється продуманою структурою роботи, правильно обраною методологією, відповідною концептуальною основою, ґрунтовним аналізом джерельної бази.

Оцінка новизни результатів наукового дослідження. Наукові висновки та практичні пропозиції авторки є новими, достовірними та належно обґрунтованими. За характером та змістом розглянутих питань дана робота вирізняється новизною в контексті комплексного історико-теоретичного аналізу функцій Київської міської ради з використанням методологічного апарату і оцінки накопиченого практичного національного

досвіду функціонування органів місцевого самоврядування в Україні. На підставі проведеного дослідження дисертаційної проблеми авторкою сформульовано низку положень, узагальнень, ідей, висновків, що містять елементи наукової новизни і виносяться на захист. Зокрема вперше здійснено історико-теоретичне дослідження функцій Київської міської ради, еволюції та розвитку функцій, що допомогло виокремити періоди ефективного функціонування міської ради та періоди, що не несли ефективного результату діяльності ради, з'ясувати етапи розвитку функцій Київської міської ради. Водночас дисертанткою обґрунтовано теоретико-методологічні засади функціонування Київської міської ради, розібрано діяльність місцевої ради на окремі функції та досліджено кожен з них у історично-теоретичному аспекті з урахуванням регламентації та практичної реалізації визначених функцій.

Авторкою виявлено пріоритетні та похідні функції Київської міської ради на різних історичних етапах становлення та розвитку за допомогою загальної характеристики функціонування місцевої ради у різні історичні періоди незалежності України. У роботі запропоновано законодавчо визначити поняття «функція органу місцевого самоврядування» та законодавчо закріпити функцію формування Київською міською радою структури виконавчого органу Київської міської ради - Київської міської державної адміністрації. Дисертанткою запропоновано критерії класифікації функцій Київської міської ради та надано їх розгорнуту характеристику.

У роботі визначено недоліки функціонування органів місцевого самоврядування у місті Києві під час правового режиму воєнного стану та запропоновано шляхи вирішення вищезазначених проблем. Крім того визначено недоліки у частині надання формальної можливості головам сіл, селищ, міст, у разі відсутності військової адміністрації у відповідній громаді, приймати одноосібні рішення, тимчасового, на період правового режиму воєнного стану, з питань, визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану в Україні», що оформлюються розпорядженням:

формальність прийняття рішення, яке контролюється військовим командуванням та військовою обласною адміністрацією; оформлення рішення голови ради як розпорядження на противагу законодавчої вимоги оформлювати у результаті рішенням ради тощо.

Окрім сказаного вище, авторкою удосконалено наукову характеристику функцій Київської міської ради шляхом доповнення функціями, які фактично практикуються, однак законодавчо не визначені; понятійно-категоріальний апарат у сфері регламентації та реалізації функцій органів місцевого самоврядування загалом та Київської міської ради зокрема; обґрунтування співвідношення понять «повноваження органів місцевого самоврядування», «компетенція органів місцевого самоврядування», «функції органу місцевого самоврядування» як понять, визначення яких є подібними, однак несуть в собі різний зміст та потребують розмежування на законодавчому рівні; класифікацію функцій органу місцевого самоврядування загалом та Київської міської ради зокрема.

У роботі Гавриленко Т. С. дістали подальшого розвитку визначення понять «повноваження органів місцевого самоврядування», «компетенція органів місцевого самоврядування», «функції органів місцевого самоврядування», «функції Київської міської ради» та інших понять понятійно-категоріального апарату інституту місцевого самоврядування в Україні; наукові положення у контексті еволюційної етапності функцій Київської міської ради; наукові положення щодо видів функцій органів місцевого самоврядування, зокрема Київської міської ради; наукові положення щодо форм реалізації функцій Київської міської ради, законодавчої регламентації функцій органів місцевого самоврядування; класифікація форм реалізації Київською міською радою своїх повноважень та компетенції, визначеної Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»; аналіз контролю за функціонуванням органу місцевого самоврядування, зокрема Київської міської ради, з розподілом такого контролю на гілки влади, визначені Конституцією України: законодавчу

гілку влади, виконавчу гілку влади та судову гілку влади; аналіз повноважень органів місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану, що мають тимчасовий характер, відповідно до чинних законодавчих актів.

Наукове та практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні в дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, що можуть бути використані в практичній роботі Київської міської ради та інших органах місцевого самоврядування під час реалізації функцій, повноважень, компетенції, задля покращення функціонування місцевої ради тощо; під час правового режиму воєнного стану; під час розробки законодавчих змін у сфері місцевого самоврядування; під час діяльності фахівців та науковців у галузі місцевого самоврядування, які працюють над розв'язанням комплексу проблем територіального розвитку; під час складення наукових текстів, що підтверджується науковими публікаціями та актами впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації знайшли своє відображення у тринадцяти наукових працях, із них – дев'ять статей у наукових фахових виданнях (3 – у науковому періодичному виданні інших держав, 1 – у науковому виданні Scopus), чотири тези доповідей у матеріалах конференцій.

Змістовне наповнення, перелік та кількість публікацій, апробація результатів дисертації відповідають встановленим вимогам.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Гавриленко Тетяни Сергіївни відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Оформлення дисертації відповідає вимогам оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Порухень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях, в яких представлено результати дисертації, не виявлено.

Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. В цілому, позитивно оцінюючи актуальність, обґрунтованість, достовірність, наукову новизну, наукове та практичне значення проведеного Гавриленко Тетяною Сергіївною дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на дискусійні моменти і висловити зауваження щодо окремих положень роботи:

1. У процесі аналізу стану наукової розробленості загальнотеоретичних особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в Україні дисертантка наводить теорії виникнення муніципальної влади та органів місцевого самоврядування. У тексті роботи наявна інформація щодо теорії «Вільної громади» та її послідовниці «Громадсько-господарської теорії», «Громадівської теорії», «Державницької теорії місцевого самоврядування», «Теорії муніципального соціалізму» тощо. Водночас з тексту роботи не повною мірою зрозуміло еволюцію даних теорій в історичному аспекті та їх значення для понятійно-категоріального визначення місцевого самоврядування на сучасному етапі.

2. Аналізуючи генезу органів місцевого самоврядування в Україні здобувачка наводить такі важливі історичні періоди як Київська Русь, Галицько-Волинське князівство, Козацька держава і т.д. Потрібно зауважити, що з тексту роботи важко встановити повний спектр особливостей розвитку органів місцевого самоврядування в залежності від конкретної епохи. Особливо це важливо в контексті аналізу періоду Київської Русі, адже в цей період особливого розвитку набуває громадівське самоврядування, в основу якого було покладено виробничу та територіальну ознаки, тобто громади, які організовували місцеве самоврядування, формувалися на виробничій або територіальній основі. Такий підхід потребує додаткової аргументації

авторки дисертації.

3. У процесі дослідження теми дисертаційної роботи визначено доволі оптимальні методологічні засади, застосовано чимало методів та підходів. Їх треба було поєднати, зробити взаємодоповнюваними. Поясніть детальніше, як Ви це зробили, щоб загалом отримати у підсумку очікуваний результат?

Висловлені зауваження спрямовані на уточнення пропозицій авторки і виявлення дискусійних моментів, не стосуються концептуальних положень дисертації, а тому не впливають на її загальну позитивну оцінку. Результати дисертації Гавриленко Т. С. мають як теоретичне, так і практичне значення, можуть бути використані у наступних науково-теоретичних дослідженнях та практичній діяльності.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертація Гавриленко Тетяни Сергіївни на тему: «Еволюція та розвиток функцій Київської міської ради: історико-теоретичний аспект» є самостійним, цілісним, логічно сформованим та завершеним науковим дослідженням, яке містить висновки та положення, наповнені елементами новизни, які спрямовані на вирішення проблемних питань юридичної теорії та практики сучасної України. Це дає підстави стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості сформульованих автором у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій.

На основі ґрунтовного дослідження змістовного наповнення дисертаційного дослідження можна констатувати про відсутність порушень вимог академічної доброчесності та порушень вимог до змісту та оформлення дисертаційних робіт. Зроблені у дисертації посилання на використані джерела оформлені належним чином.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гавриленко Тетяни Сергіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

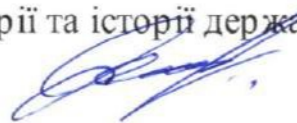
Відповідно, за результатами публічного захисту Гавриленко Тетяна Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а її дисертація заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензент:

д.ю.н., професор,

професор кафедри теорії та історії держави і права

Університету «КРОК»

Віталій СКОМОРОВСЬКИЙ

Підпис В. Скоморовського засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу

«Університет економіки та права «Крок»

Александр ПАЛАНЮК
"06" 03 2024 р.